

فرهنگ روسی به فارسی

محررات آوانسوویچ واسکانیان

ویراستار و دستیار:

محسن شجاعی

فرهنگ معاصر

فهرست‌نویسی پیش از انتشار

- سرشناسه: واسکانیان، گران‌ت آوانسوویچ
عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ روسی به فارسی / گران‌ت آوانسوویچ واسکانیان
مشخصات نشر: تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری: ۱۲۵۸ ص
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: زبان روسی - واژه‌نامه‌ها - فارسی
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱ ف ۴ و ۲ / PG ۲۶۵۳
رده‌بندی دیویی: ۴۹۱
شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۴۷۹۴۱

فرهنگ معاصر

شماره ۱۵۴، خیابان دانشگاه، تهران ۱۳۱۴۷۶۴۶۶۸

تلفن: ۶۶۹۵۲۶۳۲ فکس: ۶۶۴۱۷۰۱۸

E-mail: info@farhangmoaser.com

Website: www.farhangmoaser.com

فرهنگ روسی به فارسی

گرائنت آوانسوویچ واسکانیان

ویراستار و دستیاز: محسن شجاعی

صفحه‌آرا: محمد یزدانی خرم

چاپ و صحافی: فرهنگ معاصر

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۲۰۰۰

کلیه حقوق این اثر متعلق به «مؤسسه فرهنگ معاصر» است و هر نوع استفاده
بازرگانی از این فرهنگ اعم از زیراکس، بازتویسی، ضبط کامپیوتری و یا تکثیر به
هر صورت دیگر، کلاً و جزئاً ممنوع و قلیل تعقیب قانونی است.

فهرست

۷	پیش‌گفتار (فارسی)
۱۳	ساختار فرهنگ (فارسی)
۱۸	منابع مورد استفاده
۱ - ۱۱۸۲	متن فرهنگ
۱۱۸۳	پیوست‌ها
۱۱۸۵	نام‌های جغرافیایی
۱۲۰۳	اختصارات پرکاربرد زبان روسی
۱۲۱۳	فعل‌های بی‌قاعده و بن‌ها
VII	پیش‌گفتار (روسی)
XIII	ساختار فرهنگ (روسی)
XVIII	جدول مختصر صورت‌های مصادر عربی
XIX	اختصارات

پیش‌گفتار

در فرهنگ حاضر که با در نظر گرفتن تجربه‌ی چاپ‌های پیشین و نیازهای امروز تدوین شده، هم پاسخگویی به نیازهای دانشجویان ایرانی مدّ نظر بوده است و هم پاسخگویی به نیازهای دانشجویان روس‌زبان. چاپ جدید بی‌شک برای مترجمان هر دو زبان که در بخش‌های گوناگون همکاری‌های اقتصادی و فرهنگی دو کشور به کار اشتغال دارند، و نیز برای متخصصان ایرانی حوزه‌ی متون ادبی و سیاسی روسی مفید خواهد بود. به منظور افزایش کارایی فرهنگ شکل ساختاری آن و نیز شیوه‌ی تنظیم مدخل‌ها تغییر یافت. این روش امکان آن را فراهم آورد تا بتوان نیازهای کاربران ایرانی و روس‌زبان را به گونه‌ی مساوی مدّ نظر قرار داد.

در این فرهنگ بیش از ۳۲۰۰۰ واژه‌ی زبان ادبی معاصر روسی گنجانده شده است که از آن میان واژگان سیاسی – اجتماعی جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. واژگان مربوط به زندگی روزمره و، تا حدّ معینی، اصطلاحات علمی و فنی و تخصصی نیز در آن گرد آمده است.

با تکیه بر این نکته که فرهنگ نباید تنها مرجع راهنمایی برای یافتن این یا آن واژه باشد، و با در نظر گرفتن تفاوت موجود در نظام دستوری زبان‌های روسی و فارسی، که به گونه‌ای مشهود، از جمله، در شیوه‌های پیوند کلمات، خود را نشان می‌دهد، مؤلف در ذکر شواهد توجه ویژه‌ای به آن دسته از ترکیب‌های واژگانی آزاد می‌دول نموده، که از نظر روش ساخت با روش‌های رایج در فارسی متفاوتند. موارد زیر از آن جمله‌اند:

• ترکیب‌های حرف اضافه‌ای از نوع:

- положение с топливом = وضع سوخت
- кандидат в депутаты = نامزد نمایندگی
- билет в театр = بلیط تئاتر

• ترکیب‌های بیان‌کننده‌ی روابط مفعولی:

- недовольство положением = ناراضی از اوضاع
- встреча делегаций = استقبال از هیئت

مثال‌هایی که کاربران فرهنگ را از اشتباه در ترجمه‌ی صفت‌ها، اعداد و ضمایر روسی، هنگامی که اینگونه کلمات مستقلاً به کار می‌روند، بر حذر می‌دارند، جایگاه خاصی را در مجموعه‌ی مثال‌ها به خود اختصاص داده‌اند:

- این حرف دیگری است - **это говорит об обратном**
- بسیاری چیزها را دانستن - **узнать многое**
- نخستین چیزی که او گفت - **первое, что он сказал**
- کارهای زیادی باید انجام داد - **многое надо сделать**

و مانند اینها. فرهنگ حاضر، برخلاف فرهنگ‌های قبلی مؤلف، تعداد بیشتری واحدهای واژگانی و معانی را در خود جای داده است که دلیل آن ورود واژه‌های نو به ذخیره‌ی واژگانی زبان‌های روسی و فارسی در سال‌های اخیر بوده است. به منظور منعکس نمودن این واژه‌های نو در فرهنگ، مؤلف ناگزیر به چاپ‌های جدید فرهنگ‌های یک‌زبانه‌ی روسی مراجعه کرده و واژه‌هایی را که در حوزه‌های گوناگون سیاسی-اجتماعی و علمی به کار می‌روند، اما در فرهنگ‌ها ثبت و ضبط نشده‌اند، یادداشت نموده است. همچنین نمی‌بایست واژه‌های جدیدی را از نظر دور داشت که فرهنگستان زبان و ادب فارسی به جای وام‌واژه‌های برگرفته از زبان‌های گوناگون وضع نموده و کاربرد آنها را پیشنهاد کرده، مانند:

- رایانه - **способ**
- رایانه - **компьютер**
- روشنایی - **презентация**

و نیز واژه‌هایی را که در رسانه‌های گروسی به کار می‌روند، مانند:

- فراهم‌سازی - **подготовка, создание**
- درآمدزا - **прибыльный**
- دگرگون‌سازی - **преобразование**
- بزرگ‌نمایی - **преувеличение**

واژه‌های گروه اخیر، هم بر پایه‌ی انگاره‌های موجود واژه‌سازی ساخته شده‌اند، مانند:

- تأثیرپذیر - **впечатлительный**
- تأثیربخش - **впечатляющий**
- جهانی‌شدن - **глобализация**
- غنی‌سازی - **обогащение**
- سودزایی - **прибыльность**

و هم از راه واژه‌سازی آزاد که قواعد واژه‌سازی قالبی را در نظر نمی‌گیرد. مانند:

- کادرسازی - **подготовка кадров**

- یکسوییگری - односторонний подход
- تصمیم‌سازی - выработка решения
- مسئله‌سازی - создание проблемы

و غیره.

این دسته از واژه‌ها با احتیاط در فرهنگ گنجانده شدند.

مؤلف، ضمن پیروی از پیشنهادهای فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در عین حال، آوردن وام-واژه‌هایی را که معادل واژه‌های نو هستند و به گستردگی در رسانه‌های گروهی به کار می‌روند، ضروری شمرده است. واژه‌هایی مانند:

- مؤثر - эффективный
- استراتژی - стратегия
- تجلیل - чествование
- کنفرانس - конференция

تفاوت دیگر فرهنگ حاضر در آن است که به پیشنهاد ناشر به جای آوانویسی برابر نهاده‌ها از نشانه‌های زیر و زبری که تلفظ را نشان می‌دهند، استفاده شده است. این تغییر امکان آن را فراهم نمود که از حجم فرهنگ تا حد معینی کاسته شود. مداخل‌ها و برابر نهاده‌ها و نیز مثال‌ها و شواهد همه در جای القیابی خود قرار گیرند که این نیز به میزان زیادی استفاده از فرهنگ را ساده نمود و جستجوی واژه‌ی مورد نظر را آسان.

هنگام کار بر روی این فرهنگ، همچون چاپ‌های قبلی، فرهنگ‌های فارسی یک‌زبانه و دوزبانه، مانند فرهنگ دو جلدی فارسی به روسی به ویراستاری یوری آرونوویچ روبینچیک، فرهنگ شش جلدی فارسی، تألیف محمد معین، فرهنگ سه جلدی [واژه‌های مصوب] تهیه‌شده در فرهنگستان زبان و ادب فارسی، فرهنگ روسی به فارسی تألیف ایرینا کاستانکونا آفجینیکووا و دیگران مورد استفاده قرار گرفت. جدا از اینها مؤلف از فرهنگ‌های جدید روسی و نیز فرهنگ‌های انگلیسی به فارسی که در سال‌های اخیر در انتشارات «فرهنگ معاصر» به چاپ رسیده‌اند، استفاده نموده است (نگ. فهرست فرهنگ‌های استفاده شده).

فرهنگ دارای پیوست‌های زیر است: فهرست نام‌های جغرافیائی، فهرست اختصارات پرکاربرد و فهرست افعال بی‌قاعده‌ی فارسی.

مؤلف وظیفه‌ی خود می‌داند قدردانی خود را نسبت به آقای مهدی ایمانی پور، رایزن فرهنگی پیشین ایران در مسکو و آقای ابوزر ابراهیمی ترکمان، رایزن فرهنگی کنونی، به خاطر مساعدت در ایجاد امکان همکاری با انتشارات «فرهنگ معاصر» بیان نموده و نیز سپاس خود را نسبت به آقای داوود موسائی، رئیس انتشارات «فرهنگ معاصر»، به دلیل لطف ایشان به مؤلف فرهنگ و برخورد مشفقانه به کاری که وی بر روی فرهنگ انجام داده است، ابراز دارد.

مایلم مراتب سیاس خود را نسبت به آقای دکتر محسن شجاعی، ویراستار و دستیار مؤلف فرهنگ، به خاطر دقت در خواندن نسخه‌ی دست‌نویس و تذکرات مفیدی که به بهتر شدن محتوای فرهنگ انجامید، ابراز دارم. از آقای محمد یزدانی خرم و همکاران ایشان نیز که وظیفه‌ی دشوار حروف‌چینی فرهنگ را به عهده داشتند، قدردانی می‌گردد.

شایان یادآوری است که کار مشترک ما با محسن شجاعی، کارشناس شناخته‌شده در حوزه‌ی آموزش زبان روسی، در فضایی خلاق و همراه با بحث و بررسی مسائل پیچیده و مشورت‌خواهی از دانشمندان ایرانی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، به ویژه دکتر علی‌اشرف صادقی، مدیر گروه‌های فرهنگ‌نویسی و دستور زبان فرهنگستان، که نیک‌خواهانه به پرسش‌های ما پاسخ می‌دادند، انجام می‌گرفت. همین اینها امکان آن را فراهم آورد تا نه تنها به نتیجه‌ی مورد نظر دست یابیم، بلکه خرسندی درونی نیز از کار مشترکمان حاصل گردد.

همه‌ی نظرات و پیشنهادات مربوط به بهتر نمودن فرهنگ را مؤلف با قدردانی خواهد پذیرفت. خواهشمندیم نظرات خود را به نشانی انتشارات «فرهنگ معاصر» ارسال نمایید.

گرائت واسکانیان
تابستان ۶۶-۲۰ میلادی